

ЗМІСТ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ-АГРАРІЇВ

У статті розглянуто зміст навчання англійської мови студентів-аграріїв. Визначено його сутність, структуру, можливості оновлення відповідно сучасних освітніх тенденцій та професійного спрямування.

Ключові слова: зміст навчання; мова; мовлення; мовленнєва діяльність; знання; навички; вміння; компетенції; міжкультурна комунікація.

Постановка проблеми. У контексті євроінтеграційних процесів в Україні збільшується роль англійської мови в її функціональному аспекті. Англійська мова виступає не лише засобом міжнародного спілкування, а і засобом виробництва, необхідною умовою виконання професійної діяльності. У зв'язку з цим виникає необхідність розробки нової концепції викладання іноземних мов, визначення пріоритетних цілей, завдань і напрямків, принципів і підходів, пошуку нових форм, методів, технологій навчання тощо. Окрім цього, важливим завданням, що зумовлене соціальним замовленням, є оновлення змісту навчання англійської мови. Це сприятиме отриманню знань, навичок та вмінь, які дозволять майбутньому фахівцеві стати конкурентоздатним, інтегруватися в міжнародні суспільно-економічні відносини.

Аналіз останніх досліджень. Наразі розроблена теоретична база для оновлення змісту мовної освіти: сутність і структурний склад змісту навчання іноземних мов (Ю. Бабанський, І. Бім, А. Климентенко, В. Краєвський, І. Лернер, Р. Мартинова, С. Пассов, В. Онищук, В. Паламарчук, В. Плахотник, О. Савченко, М. Скоткін, Г. Рогова), соціокультурний компонент (А. Бердичевський, Л. Голованчук, Н. Склярченко, В. Сафонова, Г. Нойнер), лінгвокраїнознавчий аспект (С. Верещагін, В. Костомаров, Г. Томахін, Р. Гришкова), лінгвокультурна концепція (Н. Гальскова, С. Тер-Мінасова, Р. Міньяр-Белоручев, О. Щукін) тощо.

Однак, незважаючи на численні дослідження, динамічність, з якою розвивається світ, соціальні запити, тенденції розвитку мовної освіти в Україні збільшують актуальність розгляду питання оновлення змісту навчання англійської мови студентів нефілологічного профілю, зокрема майбутніх аграріїв.

Метою нашої статті є визначити зміст навчання англійської мови майбутніх аграріїв, його сутність, структуру, можливості оновлення відповідно до сучасних освітніх тенденцій та професійного спрямування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Найбільш поширеною серед методистів є думка про зміст навчання іноземних мов як категорію, що

містить знання про світ, досвід здійснення діяльності, творчу активність, емоційне ставлення до об'єктів дійсності, що набуваються в процесі навчання (І. Лернер, І. Бім, С. Пассов) [6: 41–63].

Сучасна дидактика визначає зміст навчання як певний обсяг систематизованих знань, умінь та навичок, що складають основу гармонійного розвитку особистості [8].

Зміст навчання – поняття, що змінюється залежно від цілей навчання. Під *змістом навчання* розуміється «сукупність того, що учень (студент) повинен засвоїти в процесі навчання», щоб якість і рівень володіння мовою відповідали його запитам і цілям, а також цілям та завданням даного етапу навчання [3: 284].

У теорії навчання іноземним мовам немає єдиного погляду на компонентний склад змісту навчання іноземним мовам. У сучасній методиці навчання іноземних мов за основу прийнята точка зору на зміст навчання І. Лернера, розвинена згодом С. Пассовим. Вчені виділяють:

- знання: лінгвістичні (тобто знання основ фонетики, граматики, лексики) і екстралінгвістичні (знання про традиції, історію, культуру);
- навички (мовленнєві, фонетичні, лексичні, граматичні, орфографічні, каліграфічні і навчальні – основа для розвитку умінь);
- уміння (аудіювання, говоріння, читання, письмо);
- мотиви і ставлення до діяльності (виховання інтересу до предмету, виховання комунікативної мотивації) [6].

Уміння та навички як один із компонентів змісту навчання мов забезпечують практичну можливість використовувати отримані знання в різних ситуаціях спілкування.

Згідно з І. Бім, зміст навчання будь-якій мові включає:

1. Мовні одиниці: одиниці мови і мовлення (від звуків, слів до цілісного тексту) і правил оперування ними.
2. Наочний зміст, що передається за допомогою мовного і мовленнєвого матеріалу, тобто те, про що ми говоримо, пишемо, читаємо.

3. Наочні і розумові дії з мовним матеріалом, на основі яких формуються знання, уміння й навички [1].

За Г. Роговою, зміст навчання мови включає такі компоненти: 1) лінгвістичний компонент, що об'єднує мовний і мовленнєвий матеріал: правильно відібраний фонетичний, граматичний і лексичний мінімуми і мовленнєвий матеріал, зразки мовних висловлювань різної довжини, ситуативно і тематично обумовлені; 2) психологічний компонент, що включає формовані навички й уміння, що забезпечують тим, хто навчається, користування мовою при спілкуванні; 3) методологічний компонент, пов'язаний з оволодінням студентами прийомами навчання (аналіз, порівняння, оцінка фактів, індукція і дедукція, синтез, систематизація і т. ін.), пізнанням нового для них предмету, розвитком їх самостійності [11].

На думку А. Щукіна, до змісту навчання входять складові, що реалізують предметну і процесуальну сторони мовленнєвої діяльності, а саме: 1) засоби спілкування (фонетичні, лексичні, граматичні, країнознавчі, лінгвокраїнознавчі); 2) знання про те, як користуватися цими засобами; 3) навички й уміння, що формуються в процесі навчання і забезпечують можливість користуватися мовою; 4) сфери, теми, ситуації спілкування, в межах яких зміст навчання може бути реалізований (предметно-змістовна сторона спілкування); 5) культура, що становить матеріальне підґрунтя змісту навчання [12].

Кінцевим результатом засвоєння змісту навчання є формування комунікативної компетенції. Що забезпечує можливість користуватися мовою в різних ситуаціях спілкування в усній і писемній формах.

Таким чином, зміст навчання є динамічною науково-методичною категорією, що містить знання, навички, вміння та компетенції, оволодіння якими забезпечує здатність користуватися мовою як засобом спілкування, формування і розвиток особистості, а також інтерпретує педагогічні цілі навчання іноземної (англійської) мови в предметному і процесуальному аспектах.

Вчені визначають сутність цих аспектів по-різному. Серед методистів (Н. Гальскова, А. Щукін) найбільш поширеною є думка, що предметний аспект містить знання, що набуваються в процесі навчання, процесуальний – навички й уміння використовувати знання для здійснення усної і/або письмової комунікації. Українська вчена Р. Мартинова вважає, що до предметного аспекту належать: модель цілей навчання, елементи предмета навчання, компоненти змісту навчання, а до процесуального: етапи навчання, методи навчання, способи навчання, учасники процесу навчання, результат навчальної діяльності [2; 7].

Найбільш прийнятним для нас є поділ, запропонований А. Щукіним відносно змісту навчання як системи, яку можна представити у вигляді трьох складових-підсистем: об'єкта навчання (teaching), об'єкта засвоєння (learning) і результату навчання (competence) [12].

Об'єкт навчання (teaching)	Об'єкт засвоєння (learning)	Результат навчання (competence)
Мова (language)	Знання (knowledge)	Мовна компетенція (linguistic competence)
Мовлення (speech)	Навички (habits)	Мовленнєва компетенція (speech activities)
Мовленнєва діяльність (speech activities)	Уміння (skills)	Комунікативна компетенція (communicative competence)
Культура (culture)	Міжкультурна комунікація (cross-cultural communication)	Соціокультурна компетенція (sociocultural competence)

Зазначені компоненти змісту навчання втілені в розроблених нами моделях навчання студентів-аграріїв, навчально-методичних комплексах, зокрема в робочих навчальних програмах для студентів-менеджерів, бухгалтерів, агрономів та енергетиків, методичних розробках тощо [10].

Професійно орієнтоване навчання іноземної (англійської) мови майбутніх аграріїв, здійснюється відповідно до вимог українських кваліфікаційних стандартів та чинних програм підготовки спеціалістів вищих навчальних закладів II–IV рівнів акредитації, рекомендацій Ради Європи щодо мовної освіти, **Типової програми з англійської мови для спеціальних цілей Міністерства освіти та науки України та Британської Ради в Україні [4; 9].**

У курсі дисципліни «Іноземна мова професійного спілкування (англійська)» ми ставимо за мету формування комунікативної компетенції майбутнього спеціаліста мовою спеціальності, високої культури ділового спілкування, оволодіння фаховою термінологією та прийомами і практичними навичками укладання документів.

Навчання професійному спілкуванню повинно містити професійно значущу інформацію. Професійна діяльність вимагає застосування відповідних знань, що виявляються у практичних уміннях, що формуються на початковому етапі навчання і вдосконалюються в подальшій професійній діяльності. Професійне спілкування є важливим чинником у формуванні компетентної особистості, оскільки воно є необхідною умовою для виконання професійних обов'язків, впливає на розвиток професійних якостей людини, сприяє успішній самореалізації особистості у професійній сфері, забезпечує її конкурентноздатність на ринку праці. Професійне спілкування є спеціальним видом спілкування, оскільки для його реалізації необхідні спеціальні знання, воно визначається кваліфікаційними вимогами до певної спеціальності, цілями, змістом, засобами, що властиві певній практичній діяльності. Відповідно, необхідне спеціальне навчання професійно-орієнтованому спілкуванню студентів нефілологічних спеціальностей, а саме аграріїв.

У робочих програмах для студентів аграрного профілю навчальний матеріал нами розподілений на три модулі і містить:

- сфери спілкування, ситуації: лексичний матеріал з тем повсякденного спілкування та професійно-орієнтований;
- мовний матеріал (фонетичний, лексичний, граматичний, орфографічний);
- лексико-граматичні тести;
- комунікативні вправи та завдання, спрямовані на розвиток умінь та навичок монологічного та діалогічного мовлення;
- теми, тексти та діалоги з суспільно-політичної, культурологічно-країнознавчої та фахової тематики для читання та аудіювання;
- рольові та ділові ігри;
- завдання для самостійної роботи тощо.

У кінці курсу навчання студенти повинні мати знання: фонетики, інтонуювання, словотворення, граматичних структур і синтаксису; мовних форм, властивих для академічного та професійного мовлення; стилевих особливостей; ділового етикету, культури ділового мовлення, професійної термінології.

На основі знань формується мовна (лінгвістична) компетенція, що визначається нами, як володіння системними знаннями про мову як засіб спілкування, її лексикою та граматику, дотримання мовних норм в усному й писемному мовленні.

Мовлення, за визначенням І. Зимньої, є способом формування і формулювання думки за допомогою мови в процесі спілкування [5]. У процесі засвоєння одиниць мови формуються мовленнєві навички (фонетичні, лексичні, граматичні) та формується мовленнєва компетенція, яку ми розуміємо, як володіння вміннями та навичками в усіх видах мовленнєвої діяльності (говорінні, читанні, аудіюванні, письмі), здатність сприймати висловлювання інших мовців і створювати свої власні.

Мовлення характеризують у статистичному аспекті як текст, а в динамічному – як мовленнєву діяльність. Здатність бути учасником мовленнєвої діяльності етнолінгвіст Д. Хаймс назвав комунікативною компетенцією. Основою для формування комунікативної компетенції є комунікативні вміння, сформовані на основі мовленнєвих умінь та навичок. Передбачено формування таких комунікативних умінь: розуміти на слух зміст автентичних текстів загального та професійного характеру; читати, перекладати та передавати зміст автентичних текстів; аналізувати та реферувати фахову, суспільно-політичну, суспільно-економічну літературу; реагувати на основні деталі усного повідомлення з професійної тематики, орієнтуватися у професійно значимих темах та загальноживаній лексиці та виступати з доповідями, вести дискусію; здійснювати усне монологічне та діалогічне мовлення; складати письмові тексти, пов'язані з особистою і професійною сферами, розуміти та продукувати ділову та професійну кореспонденцію і т. ін.; адекватно використовувати досвід, набутий у вивченні української мови за професійним спрямуванням для свідомого засвоєння англійської мови.

Крім мовленнєвих та комунікативних умінь, в процесі навчання нами формуються навчальні (інтелектуальні та організаційні) та компенсаторні вміння. Інтелектуальні вміння допомагають: порівнювати мовні явища англійської мови з українською для кращого розуміння; відповідно до завдання класифікувати й систематизувати інформацію; здійснювати аналіз навчального матеріалу тощо. Організаційні вміння дозволяють використовувати сучасні технології, технічні засоби, довідкову літературу та ін. Завдяки компенсаторним вмінням студент використовує нелінгвістичні засоби для вираження своєї думки або мовного наміру.

Як навчальна дисципліна, англійська мова є складовою частиною гуманітарної освіти студента, яка розширює його загальний світогляд, забезпечує йому доступ до англійської національної культури, і тим самим, до світової культури. Знання культурних особливостей, традицій, звичок, моральних норм і правил етикету носія мови, а також умінь адекватно їх використовувати в процесі міжкультурної комунікації сприяє формуванню соціокультурної компетенції.

Висновки. Отже, зміст навчання складають ті знання, навички, вміння і компетенції, що дозволяють майбутньому фахівцеві користуватися мовою не лише як засобом спілкування, а й засобом формування і розвитку особистості з високим рівнем професійної комунікативної компетенції.

Сформованість професійної комунікативної компетенції передбачає, що в кінці курсу студенти зможуть ефективно спілкуватися англійською мовою в професійному середовищі, тобто володіти мовою на рівні не нижче В 2 (Незалежний користувач) [4] для того, щоб:

- обговорювати навчальні та пов'язані зі спеціалізацією питання, щоб досягти порозуміння зі співрозмовником;
- готувати публічні виступи з низки галузевих питань, застосовуючи відповідні засоби вербальної комунікації та адекватні форми ведення дискусій і дебатів;
- знаходити нову текстову, графічну, аудіо- та відео- інформацію, що міститься в англійських галузевих матеріалах (як у друкованому, так і в електронному вигляді), користуючись відповідними пошуковими методами й термінологією;
- аналізувати англійські джерела інформації для отримання даних, що є необхідними для виконання професійних завдань та прийняття професійних рішень;
- створювати професійні тексти й документи англійською мовою з низки галузевих питань;
- складати ділові та суто професійні листи, демонструючи міжкультурне розуміння та попередні знання у конкретному професійному контексті;
- перекладати англійські професійні тексти на рідну мову, користуючись двомовними словниками економічних термінів, електронними словниками та програмним забезпеченням перекладацького спрямування [9].

Проте, існує необхідність оновлення змісту навчання через динамічність застарівання інформації та технологій, використання креативного потенціалу студентів, актуалізація навчального матеріалу з лек-

сики, граматики, країнознавства відповідно до реалій сьогодення та формування свідомого ставлення суб'єктів навчального процесу до вивчення англійської мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бим И. Л. Теория и практика обучению немецкому языку в средней школе / И. Л. Бим. – М. : Просвещение, 2004. – 324 с.
2. Гальскова Н. Д. Теория обучения иностранным языкам. Лингводидактика и методика: учеб. пособие / Н. Д. Гальскова, Н. И. Гез – М. : Академия, 2007. – 336 с.
3. Глухов Б. А. Термины методики преподавания русского языка как иностранного / Б. А. Глухов, А. Н. Щукин. – М. : Русский язык, 1993. – 370 с.
4. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти : вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. укр. видання С. Ю. Ніколаєва – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
5. Зимняя И. А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования / И. А. Зимняя // Высшее образование сегодня. – № 5. – 2003. – С. 34–42.
6. Лернер И. Я. Методы обучения / И. Я. Лернер. // Дидактика средней школы. – М. : Просвещение, 1989. – 249 с.
7. Мартинова Р. Ю. Цілісна загальнодидактична модель змісту навчання іноземних мов / Р. Ю. Мартинова – К. : Вища шк., 2009. – 454 с.
8. Словник-довідник з української лінгводидактики / За ред. проф. М. Пентиліук. – К. : Ленвіт, 2003. – 149 с.
9. Програма з англійської мови для професійного спілкування (English for Specific Purposes. National Curriculum for Universities) / [Г. Є. Бакаєва, О. А. Борисенко, І. І. Зуєнок та ін.]. – К. : Ленвіт, 2005. – 119 с.
10. Програми з дисципліни «Іноземна мова професійного спрямування (англійська)» напрям підготовки 6.030601 «Менеджмент», «Іноземна мова (англійська)» напрям підготовки 6.030509 «Облік і аудит», «Іноземна мова професійного спрямування (англійська)» напрям підготовки 6.090101 «Агрономія» на 2015–2016 навч. рік / укл. Т. А. Ганніченко. – Миколаїв : вид. МДАУ, 2015.
11. Рогова Г. В. Методика обучения иностранным языкам в средней школе / Г. В. Рогова, Ф. М. Рабинович, Т. Е. Сахарова. – М. : Просвещение, 1991. – 287 с.
12. Щукин А. Н. Обучение иностранным языкам : Теория и практика : учебное пособие / А. Н. Щукин – М. : Филоматис, 2006. – 480 с.

Ганніченко Т. А., Николаевский национальный аграрный университет, г. Николаев, Украина.

СОДЕРЖАНИЕ ОБУЧЕНИЯ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ СТУДЕНТОВ-АГРАРИЕВ

В статье рассмотрено содержание обучения английскому языку студентов-аграриев. Определены его сущность, структура, возможности обновления в соответствии с новыми образовательными тенденциями и профессиональной направленностью.

Ключевые слова: *содержание обучения; язык; речь; речевая деятельность; знания; навыки; умения; компетенции; межкультурная коммуникация.*

Gannichenko T. A., Mykolaiv National Agrarian University, Mykolaiv, Ukraine

CONTENT OF THE ENGLISH LANGUAGE TEACHING OF STUDENTS-AGRARIANS

The article deals with the content of English language teaching of students-agrarians. There is a necessity of new conception development of foreign language teaching, determination of priority aims, tasks and directions, principles and approaches, search of new forms, methods, technologies of studies and others. An important task is content renewal of English language teaching according to the social requirements, modern educational tendencies and professional purposes. The article gives analysis of essence and structure of content of foreign language teaching, social and cultural component, regional geography through language aspect, linguistic and cultural conception. Content of foreign language teaching as a system can be presented as three constituents-subsystems: object of studies (teaching), object of mastering (learning) and result of studies (competence). Content of English language teaching consists of knowledge, skills, habits and motives. There are:

- *knowledge (linguistic: phonetics, grammar, vocabulary and extralinguistic: traditions, history, culture);*
- *skills (speech, phonetic, lexical, grammatical, orthographic, calligraphic, and educational skills (base on brain building);*
- *habits (listening, speaking, reading, writing);*
- *motives (raising interest in the subject, education of communicative motivation) [4].*

Skills and habits as one of the components of language learning provide practical possibility to use gain knowledge in the different situations of communication.

Training in professional communication has to contain professionally significant information. Professional activity requires appropriate knowledge. It is shown in practical skills. This knowledge is formed at the initial stage of learning and improved in the future professional activity. Professional communication is an important factor in

formation of a competent personality, because it is a necessary condition for carrying out professional responsibilities and it influences development of professional qualities of the person, promotes successful self-realization of the personality in the professional sphere, and provides his (her) competitiveness on the labor market. Professional communication is a special type of communication, as special knowledge is necessary for its realization; it is determined by qualification requirements to a certain specialty and purposes, content, means of a certain practical activity. Accordingly, it is necessary the special training of professionally-oriented communication of non-philological students including agrarians.

The end result of mastering the content of English language teaching is to develop communicative competence. It provides the ability to use the language in various communicative situations in oral and written forms. These components of teaching are embodied in our developed model of training of students-agrarians, English language curriculum for future managers, accountants, agronomists and engineers, the educational learning material, etc. Therefore, the content of English language teaching consists of the knowledge, skills, habits and competences that enable future professionals to use language not only as a means of communication but also a means of formation and development of personality with a high level of professional communicative competence.

The formation of professional communicative competence intends that at the end of the course, students will be able to communicate effectively in English in a professional environment, that is to know language at the level not below B 2 (Independent user). Students should be able: to discuss learning and professional topics, in order to reach an understanding with the partner; to prepare public speech for a great number of sectoral questions, using appropriate means of verbal communication and adequate forms of conducting discussions and debates; to find a new text, graphic, audio- and video- information which contains in English-speaking branch materials (both in print and in electronic form), using appropriate search methods and terminology; to analyze the English-language sources of information to obtain data required to accomplish professional tasks and taking professional decisions; to create professional texts and documents in English for a number of branch problems; to make business and especially professional letters, showing cross-cultural understanding and the previous knowledge in a specific professional context; to translate English-language professional texts into native language, using bilingual dictionaries of economic terms, electronic dictionaries and the software of the translation direction.

There is a need of content renewal of English language teaching because of dynamism of the obsolescence of information and technologies, the use of creative potential of students, mainstreaming of learning material on vocabulary, grammar, regional geography according to realities of the present and the formation of the conscientious attitude of educational process subjects to the learning of English.

Keywords: teaching content; language; speech; speech activity; knowledge; skills; habits; competences; cross-cultural communication.

Рецензенти: д-р пед. наук, професор Р. О. Гришкова;
д-р пед. наук, доцент С. Г. Заскалета

© Ганніченко Т. А., 2016

Стаття надійшла до редакції 10.05.16 р.